

Mijn naam is Arnold Witjes:

- vanaf 2003 tot en met heden bestuurslid van Topturnen Oost Nederland, talent- en topsportorganisatie damesturnen, gevestigd in Almelo (2010), voordien Oldenzaal;
- ouder van voormalig (KNGU) internationaal topsportturnster (2001-2008).

Deze 'position paper' is mijn persoonlijke bijdrage aan het rondetafelgesprek op 2 november 2020 over het thema '(on)veiligheid in de turnsport' van de vaste commissie VWS van de Tweede Kamer en met name gericht op de jaren 2003 – 2013.

Tijdens het Nederlands Kampioenschap 2006 in Nijmegen heb ik de KNGU topsportmanager mijn verontrusting uitgesproken over de situatie en ontwikkelingen van het dames topsportturnen in Nederland en in het bijzonder bij KNGU Steunpunt TON Oldenzaal [2003-2010]. In korte tijd heeft de KNGU het NOC*NSF verzocht een onderzoek te doen naar de “pedagogische en ontwikkelingspsychologische aspecten van de talentontwikkeling en bijbehorende selectieopleiding binnen het dames turnen”. In november 2006 werd het onderzoek gestart bij KNGU Steunpunt Oldenzaal. Dit onderzoek werd als pilot aangemerkt en diende als opstart naar het breder inventariseren van de situatie binnen de drie andere KNGU steunpunten van het dames topturnen in Nijmegen, Zoetermeer en Heerenveen. Het NOC*NSF onderzoek werd uitgevoerd door Drs. Petra Moget en Drs. Maarten Weber.

Eind februari 2007 hebben de onderzoekers aan het bestuur van Topturnen Oost Nederland (TON) het (deel)rapport Oldenzaal opgeleverd. In het rapport TON Oldenzaal 2007 is te lezen: “Vanuit de analyse zijn een aantal adviezen geformuleerd, gegroepeerd []. Deze adviezen moeten bijdragen aan het herstellen van de balans tussen enerzijds het streven naar sportieve topprestaties en anderzijds het psychologisch welzijn van de turnsters in een veilig en positief sociaal-emotioneel leerklimaat. De onderzoekers achten deze adviezen noodzakelijk omdat naar hun bevindingen deze balans sterk is verschoven in de richting van de sportieve topprestaties en daardoor de kans op *psychische schade voor de turnster onaanvaardbaar hoog is*”.

Vervolgens is in 2007 en 2008 het onderzoek uitgebreid naar de andere KNGU steunpunten. De KNGU Steunpunten Nijmegen, Zoetermeer (juli 2008) en Heerenveen (september 2008) hebben hun medewerking verleend en de eigen (deel)rapporten in ontvangst genomen. In november 2008 is door de onderzoekers het eindrapport uitgebracht aan de KNGU. Eind 2008 en begin 2009 is het NOC*NSF rapport 2008 besproken met het KNGU bondsbestuur en onder meer met de algemeen directeur en de topsportmanager(s) van de KNGU. Vervolgens werd het stil. Ook bij navraag in 2009 en 2010 bleef het stil. Het eindrapport 2008 van het NOC*NSF over de vier KNGU Steunpunten is nooit gepubliceerd en de betrokken organisaties hebben tot op de dag van vandaag het eindrapport niet ontvangen. Het NOC*NSF rapport 2008 is bij de KNGU niet bekend.

In een krantenartikel in het Noordhollands Dagblad van 8 augustus 2020 doe ik:

- een oproep aan elk van de vier betrokken organisaties om haar (deel)rapport in te brengen in het onafhankelijk onderzoek welk wordt uitgevoerd door prof. mr. Marjan Olfers en dr. mr. Anton van Wijk van Verinorm te Arnhem;
- aan de KNGU het dringende verzoek het NOC*NSF eindrapport 2008 – na 12 jaar - alsnog te delen met de betreffende organisaties én in te brengen in het onafhankelijk onderzoek;
- een dringend beroep op de KNGU het NOC*NSF eindrapport 2008 openbaar te maken.

Begin september 2020 zijn drie (deel)rapporten aangeleverd bij Verinorm ten behoeve van het onafhankelijk onderzoek: Oldenzaal, Zoetermeer en Heerenveen. Even later laat de KNGU mij weten dat het NOC*NSF eindrapport 2008 ‘op tafel’ heeft (gekregen) en vervolgens in handen is gesteld van Verinorm ten behoeve van het onafhankelijk onderzoek (Olfers) met de toevoeging dat het rapport niet aan derden wordt gedeeld, ook niet met (toenmalige) belanghebbende organisaties.

Omdat de KNGU (en het NOC*NSF) vanaf 2009 – landelijk breed - géén gevolg heeft gegeven aan de bevindingen en adviezen/aanbevelingen welk in het NOC*NSF eindrapport 2008 worden genoemd, heeft er in grote mate aan bijgedragen dat nog vele jaren een angstcultuur en machtsmisbruik konden voortduren binnen het topturnen in Nederland.

Waar heb ik het dan over....

Robert Kennedy jr. 29 augustus 2020 in Berlijn:

“In één ding zijn ze goed: het aanjagen van angst. 75 jaar geleden getuigde Hermann Göring voor het Nürnberg Tribunaal. Hem werd gevraagd hoe hij het Duitse volk zover had gekregen om overal aan mee te werken. Hij antwoordde: Dat is eenvoudig en heeft niets te maken met [] maar met de menselijke aard. Je kunt dit in ieder land doen, ook in een democratie. Het enige dat nodig is om de mensen tot slaven te maken is ANGST. Als je iets kunt bedenken om hen bang te maken, kun je ze alles laten doen wat je wilt.”

Angstcultuur binnen het topsportturnen

Binnen het dames topsportturnen is – misschien wel – de belangrijkste periode de leeftijd van 12 tot 18 jaar: (lichamelijk en geestelijk) puberteit (10-)12 jaar tot (16-)18 jaar; voorgezet onderwijs 12 – 16/18 jaar; ontwikkeling van talent naar topsportturnster 12-16/18 jaar. Deze periode is erg belangrijk voor de ontwikkeling van het kind naar jong volwassene maar ook van ‘talent tot topsporter’. In deze periode werd binnen het damesturnen gedurende vele jaren (ernstige) schade bij het kind aangericht, een schade welk het kind en (jong) volwassene jaren met zich meedraagt, met alle consequenties van dien. Schade vooral op het gebied van de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind of wel het ontwikkelen van een eigen persoonlijkheid. Deze schade is een aanval op de identiteit van het opgroeiende kind.

Macht(misbruik) van de coach, géén gezag

Structurele fysieke intimidatie (zoals dreigend gebaren e/o benaderen, dreigen met slaan, trekken/vasthouden) en verbale intimidatie (zoals dreigen in woord, schreeuwen, denigrerende opmerkingen) – samen met het veelal niet voorspelbare gedrag van de coach – geven een voortdurende angst bij de jonge sporter. De angst wordt nog eens verhoogd wanneer een dreigement van de coach – en/of in zijn ogen negatieve gedrag van de sporter – kan leiden (en leidt) tot gevolgen/straffen/sancties, zoals controleren, bodyshaming, negeren, groepsvernederend, buitensluiten. Deze ‘chronische’ angst doet vele sporters hun mond dichthouden, zwijgen, liegen, ontkennen en vermijden.

Totale controle over het leven, ‘verdeel en heers’

Intimidatie, angst en sancties bleven niet beperkt tot de trainingszaal, maar vond ook plaats op trainingsstages en tijdens (inter)nationale wedstrijden. Ook buiten trainingen, stages en wedstrijden om bepaalde de coach hoe het dagelijks leven van de jonge topsporter (in wording) er uit moet zien – zoals op school en thuis, met eten en gewicht, de (zeer) geringe ‘vrije tijd’ en (beperkte) sociale contacten/activiteiten en bij blessure/medische behandeling – en hoe de ouders moeten handelen (of juist niet). Een belangrijk ‘credo’ was dat hetgeen in de zaal gebeurt, binnen de vier muren van de trainingszaal moet blijven en daarover niet te praten met ouders (of anderen), ‘want die begrijpen het toch niet’. Maar ook wanneer de turnster de top wil bereiken, niet zelf ‘denken’, maar ‘het denken’ overlaten aan de coach. Veelal was er sprake van een ‘totale controle’ over het leven van de sporter met de ‘eis’ dat zij volledig vertrouwen (loyaliteit, afhankelijkheid) heeft in haar coach.

Psychische en fysieke schade

Het gedrag van de coach, het creëren van een angstcultuur door de coach met daarbij de vrees voor sancties, de ‘totale controle’ over het dagelijks leven geeft bij de sporter een voortdurende (negatieve) stresssituatie. Deze jarenlange angst/stress grijpen ernstig in op de sociale- en emotionele ontwikkeling van de jonge sporter, zoals omgang/relaties, ontwikkelen van emoties/gevoelens en zelfvertrouwen/zelfbeeld. Maar ook de cognitieve- en morele ontwikkeling van veel topsporters wordt negatief beïnvloed, zoals denken/creativiteit, ‘goed/kwaad’, rechtvaardigheid, normen en waarden, sociaal geweten (empathie). De ingrijpende ervaring van ‘chronische’ angst/stress etc. hebben voor de jonge turnster ook grote schadelijke gevolgen voor de fysiek gezondheid: het biologische systeem, zoals de hormonale balans en het immuunsysteem.

De jarenlange angstcultuur en machtsmisbruik, welk ‘grensoverschrijdend gedrag’ (ver) te boven gaat, heeft in de jaren 2003-2013 bij vele jonge sporters grote psychische en/of fysieke schade aangericht.

Arnold Witjes, Oldenzaal, 22 oktober 2020.